

DIRVA

THE FIELD

Nr. 21
Gegužės-May 29, 1957
Cleveland, Ohio

Ukinės Maskvos bėdos verčia ieškoti „taikos“

Europos gerbūviui augant mažėja komunizmo įtaka. — Vengrijos sukilimas aptušino Maskvos kasą. — Penkmečio planas beveik nieko gero nežada. — Pertvarkoma pramonė ir paskirstoma į 92 rajonus. — Pertvarkymui būtina reikla dviejų metų, todėl per tą laiką Maskva ir sakys „taikos“ pasakas...

J. KAZLAUSKAS, Cleveland

Sovietų Rusija rodo tikrą ar netikrą tendenciją sumažinti šalies karo įtempimą. Ir tam ieškoma reikla žiūrėti atsakymo jos ekonominiame gyvenime. Atnaujintos kalbos apie taikų su gyvenimą, poėdžiavimai nusiginklavimo klausimu Londone, Chruščiovo noras keturių didžiųjų konferencijų ar susitikimų su prezidentu Eisenhoweriu yra priemonės, kuriomis komunistai galvoja laimėti laiką, kad sumažintų vidujinius ekonominius sunkumus ir padidintų gamybos pajėgumą.

Vakarų Europa, daug bilionų Amerikos pagalba, yra jau pilnai atsigavusi nuo Antrojo karo padarytų nuostolių. Produkcija yra rekordiniame lygyje. Ekonominiai gerbūviai ir progresui klestint, komunizmas praranda vis daugiau pasekėjų ir pritraukia priešininkų. Politikai, komunistas yra pasiekęs žemiausią tašką Europoje nuo karo pabaigos.

Šešių Vok. Europos valstybių (Prancūzijos, Italijos, V. Vokietijos, Belgijos, Olandijos ir Luksemburgo) ekonominis bendravimas ir jo plėtimasis ypatingai anglių, plieno ir elektros pramonės, įjungiant atominę energiją, yra labai rimtas Rusijai pavojus veržiantis dėl gamybos pirmenybių visame kontinente.

Vengrijos ir Lenkijos sukilimai kainavo bilionus rublių sovietų ūkiui. Vengrijos ūkis atsidūrė žemlame lygyje, Lenkijoje ypatingai nukentėjo anglių pramonė, kuri dar neatsigauna. Remimas žaliavomis ir paskolomis satelitinės valstybės, kad nors kiek sumažintų vargstančių žmonių nepasitenkinimą, prisideda prie esamų ekonominių negalavimų.

Pleno, anglių ir medžio gamyba 1956 m. buvo žymiai mažesnė, negu laukta. Šių metų pramonės eksportacija yra mažiausia nuo karo pabaigos. Vakarių ekonomistų tarpe yra nuomonių, kad 1955-1960 penkmečio planas liks tik planavimo rūmuose beveik nieko konkretaus nepasiekęs.

Milžiniškos išlaidos ginklavimui ir propagandai, prasta ir neekonomiška gamybos administracija, nuolatinė prievarta pirkti paskolos lėšas, kurie vėliau tampa beverčiais ir galiausiai nuolatinis pavergtų žmonių šaukimas daugiau ir pigesnių reikalingiausių prekių, judina Kremliaus tironus.

Čia minėtų priežasčių akivaizdoje Chruščiovas ir Co. šių metų gegužės mėn. pirmoje pusėje nutarė padaryti radikaliausią pramonės perorganizavimą.

Didelė dalis pramonės ministerijų panaikinama. Maskvos kontrolė lieka aviacijos, laivų, transporto, mašinų ir chemikalų pramonės ministerijos. Visi ki-

ta pramonė yra paskirstoma į 82 ekonominius rajonų vienetus. Kiekvienas rajoninis vienetas turi savo tarybą — komitetą, kuris vadovaus pramonei ir jos augimui respublikose, kuri įeina į rajono ribas. Drauge darys rajono ekonominį planavimą.

Rajoniniai komitetai yra Visasąjunginės Planavimo Komisijos žinioje, kurios funkcijos yra prižiūrėti, kad rajonų komitetai atliktų reikiamą darbą ir nenukryptų nuo bendros linijos vietiniams ar atskiros respublikos interesams.

Planavimo Komisijos pirminku yra paskirtas J. I. Kuzmin, visiškai negirdėtas asmuo Rusijos didžiųjų tarpe. Jis tapo vienu iš šešių ministerio pirm. pavaduotojų. Jis užėmė N. K. Baibakovo, artimo Chruščiovo draugo, vietą. Kuzmin praeitis nežinoma, nėra tikrų žinių kūrto, jį pakeičia Kremliaus tironų varžybose dėl valdžios, tačiau manoma, kad jis yra artimas Malenkovo linijai.

Pramonės decentralizacija, jei ją taip galima pavadinti, siekia sumažinti gamybos kainą, rasti ekonomiškesnį pagrindą gamybai ir kartu ją pakelti.

Sovietų pramonė, būdama mažiau pajėgi ir komplikuoja, negu JAV, tačiau antra didumu ir galimumu pasaulyje, turėdama virš 200,000 įmonių, išdėstytų dideliuose atstumuose, ilgą laiką buvo kontroliuojama iš Maskvos, kur buvo paskirta virš 30 pramonės ministerių, kad tik turėtų kontrolę, nežiūrint ekonomiško. Biokratiškumo pavyzdys gali būti statyba po 5 butus namų Kuzbasskaya gatvėje Sverdlovsk, kurie buvo net septynių ministerijų statomi.

Perkėlimas pramonės vykdy-mo į rajoninius vienetus įgallus integracija, kuri duos daugiau progų pramonei prisitaikyti prie vietos sąlygų. Didelės žaliavų pergabenimo išlaidos bus nors iš dalies eliminuotos. Galutinis rezultatas bus, žinoma, kad kurie fabrikai pranyks ar bus perkelti į vietas, kur sąlygos yra palankesnės tiek žaliavų tiek rinkų atžvilgiu.

Fabrikų komisarij, kurie jau senokai prašo daugiau autonomijos ir mažiau Maskvos kišimosi, įgauna didesnę kontrolę tiek įmonių tiek darbininkų atžvilgiu. Valstybei jie bus pajėgesni daugiau pagaminti, tačiau darbininkai gali tik daugeliu atveju didesnių darbo normų laukti. Kiek komisarijai turės laisvės ir iniciatyvos, tiek mažiau jie bus komunistų partijos kontrolėje — politika lenkiaš ekonomijai.

Pramonės perorganizavimas, skaitoma, užtruks iki 2 metų, kol kontrolė iš Maskvos centro

pereis į rajoninių vienetų rankas.

Daugelis biokratų — komunistų nuostos šiuo turėtų vietų Maskvoje, kiti bus perkelti į provincijas, tretieji taps liaudies priešais, — politinis intrigas ir manevrai neišvengiami.

Pramonės ekonomizmui ir pajėgumui pakeisti receptas — vietinė ir individualinė iniciatyva — yra žinomas tiek demokratinei-kapitalistinei, tiek diktatrinei-komunistinei santvarkai, bet skirtumas yra tas, kad pirmoji jį naudoja, o antroji bijo, nes kiek ammuo įgauna daugiau laisvės, tiek jis mažiau būna valstybės vergas.

Sovietų Sąjunga, neturėdama kito kelio, yra priversta duoti kiek nors laisvės — iniciatyvos, kad pagerintų neįkvėgą ekonominę valstybės padėtį.

Laikė šio perorganizavimo labai abejotina ar ji išdrįs pakelti ginklus prieš Vakarų pasaulį.

Amerikos žemė mirusiam bus lengva...

LIETUVOS DIPLOMATIJOS ŠEFO STASIO LOZORAČIO ŽODIS PASAKYTAS PER AMERIKOS BALSO RADIJĄ MINISTRO P. ŽADEIKIO MIRTIES PROGA

Brangūs Tautiečiai,

Kiekvienos tautos istorijos kelias yra nužymėtas kapais tu žmonių, kurie žuvo už savo tautą arba jai šiaip nusipelnė. Prie tokių žmonių, prie tų lietuvių, kurie visą savo amžių garbingai dirbo Lietuvai ir ją karštai mylėjo, priklausoma amžina atsiminimais Povilas ŽADEIKIS, kurio kapas supiltas šiomis dienomis Jungtinių Amerikos Valstybių sostinėje Washingtone. Aš laikau savo liūdina ir kartu nuširdžia pareiga paminėti šiandieną šitą didįjį patriotą.

Jis buvo tos kartos žmogus, kuri savo veikla lietuvių, prisirišimui prie savo gimtosios kalbos, tvirtu lietuvišku būdu padėjo pagrindus, ant kurių buvo atstatyta bei išugdyta nepriklausoma Lietuvos valstybė. Nuo pat tūkstantis devyni šimtai aštuonioliktųjų metų velionis kaip karys, krašto apsaugos ministras ir vėliau kaip diplomatas ištikimai tarnavo lietuvių tautai, ku-

ri tada buvo laiminga, nes laisva savo nepriklausomoje valstybėje. Lietuvai apsigynus nuo puolantių ją priešų, Povilas Žadeikis išėjo iš kariuomenės ir jo gabumai ir patraukė asmeninės savybės buvo panaudotos kitose srityse. Jis buvo deleguotas į Ameriką, kur jam buvo pavesta svarbi finansinė misija. Gausi ir patriotiška nusiteikusi Amerikos lietuvių visuomenė ir tada nuolat jautriai atsiliepėdavo į Lietuvos reikalus. Tai padėjo jam sėkmingai atlikti savo uždavinį. Šitokiomis aplinkybėmis buvo natūralu, kad jis buvo pakviestas į užsienio reikalų ministerijos tarnybą.

Povilo Žadeikio visa diplomatinė veikla, trukusi daugiau kaip 30 metų, vyko be pertraukos Amerikos Jungtinėse Valstybėse. Jis tauriausia žodžio prasme atstovavo Lietuvos valstybės reikalams. Ir kaip karys, ir kaip diplomatas jis stovėjo pirmutinėje Lietuvos interesų gynėjų eilėse.

1940 m. sovietams užpuolus ir okupavus Lietuvą, jis tuoj pat pasmerkė Maskvos vyriausybės padarytąjį Lietuvai smurtą ir ligi paskutinės savo gyvenimo valandos ryžtingai kovojo prieš sovietų pasikėsinimus išgauti tarptautinį Lietuvos okupacijos pripažinimą.

Povilo Žadeikį mirtis ištiko jam beinanant atsakingas pareigas. Garbė jo atminimui.

Povilo Žadeikio mirtis yra skaudus smūgis mums visiems su kuriais jį siejo bendras darbas. To darbo apimtis ir tikslai nusakyti diplomatinė funkcijų esmėje. Tomis nepaprastomis aplinkybėmis, kada Lietuvos valstybė yra Sovietų Sąjungos okupuota, Lietuvos diplomatinė tarnyba tenka ypatingai svarbus vaidmuo. Ji atstovauja Lietuvos valstybei ir gina jos interesus tautų bendruomenėje, kurios narįs Lietuva teisiškai tebėra, nes nei viena didžiųjų demokratinių valstybių nėra pripažinusi tarimosis mūsų krašto inkorporacijos į Sovietų Sąjungą.

Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos centro valdyba. Iš kairės: Dr. S. Blešis — pirmininkas, Dr. J. Bartkus — vicepirmininkas. Stovi iš kairės: Dr. B. T. Dirmeikis — vicepirmininkas, inž. J. Jukūnas — sekretorius ir adv. A. Lapinskas — ištiniikas.

Apie Tautinės S-gos seimą plačiau skaityk 2 ir 7 psl.

Jau pats mūsų diplomatinės tarnybos buvimas faktas rodo, kad Lietuvos laisvės byla tarptautinėje plotmėje tebėra gyva, nors nuo Lietuvos okupacijos pradžios praėjo jau beveik 17 metų.

Po Ministerio Žadeikio mirties, kad ir kaip skaudų nuostolį ji mūsų veiklai sudaro, Lietuvos Respublikos reikalų atstovavimas Washingtone nenutrūks. Amerikos Jungtinių Valstybių vyriausybės atstovai pakartotinai yra viešai pareiškę, kad šis galingiausia demokratinio pasaulio valstybė ir toliau nepripažįsta Lietuvos okupacijos ir kad ji su simpatija seka lietuvių tautos laisvės siekimus.

Toks Jungtinių Valstybių palankus Lietuvai nusistatymas, išplaukęs iš jos pasiryžimo grįsti tarpvalstybinius santykius aukštais teisės ir teisingumo dėsniais, pripažinti kiekvienai tautai laisvę nevaržomai pasirinkti tokią valdymosi formą, kokios ji pati pageidauja, atmeti bet kurį smurtą ir jo padarinius; toks nusistatymas garantuoja tolimesnį Lietuvos diplomatinės atstovybės buvimą ir veikimą Amerikos sostinėje, iš kurios aš kalbu į Jus, brangūs tautiečiai, krašte ir užsienyje.

Be to, tam mane paskutinė teisėtoji Lietuvos vyriausybė ir paskyrė diplomatijos šefu, kad patikrinčiau mūsų valstybės diplomatinio atstovavimo tęstinumą tarptautinėje plotmėje.

Ministeris Žadeikis daug metų savo pareigas ėjo tragišku kovos už pažeistą lietuvių tautos teisę atstatymą laikotarpiu. Kova dar nėra baigta, nes lietuvių tauta smurtui nenusilenkė ir nenusilenks. Netenka abejoti, kad ši kova sugrąžins mūsų tautai laisvę ir nepriklausomybę.

Povilo Žadeikį priglaudė paskutiniai atsiliepi ne Lietuvos žemė. Tačiau Amerikos žemė bus jam lengva, nes tai yra didžioji, laisvę gerbiančio ir Lietuvą atjaučiančios tautos žemė.

IŠ VISUR

• Į Maskvą išvyko Lenkijos komunistų partijos pirmasis sekretorius Gomulka, premjeras Cyrankiewicz ir kiti žemesni pavaldiniai. Manoma, kad Maskva nepatenkinta dėl Gomulkos drąsių žygių vaikant stalinistus iš partijos ir atsakingų vietų.

• Padėtis Formozos saloje kiek apimusi. Smarkiai nukentėjo JAV ambasados pastatai. Bavo sužeista 14 ambasados tarnautojų. Ir visa tai įvyko dėl vieno JAV kareivio, kufis nušovė kiną. Kiniečiai norėjo, kad kareivis būtų nuteistas, o amerikiečiai — išleisti.

Po pasaulį pasižvalgus

V. RIMVYDAS

Naujų įvykių išvakarėse

Gamtinės nelaimės Amerikoje. — Eisenhoweris kovoja prieš biudžeto apkarpymus. — Chruščiovas — JAV televizijos žvaigždė. — Sovietai lauko sutartis, tačiau norima su jais susitarti. — Ką amerikiečiai pasiūlys nusiginklavime. — A. Rytuose ryškėja naujas jėgų pasiskirstymas.

Kai pasižvalgai po plačiąją Ameriką, po jos paskiras valstybes, greit įžvelgsi neįprastus skirtumus. Štai, kai mes Ohio, o jūs New Yorko ar Illinois valstybėse pergyvenome lietingą, bet šiaip ramų gegužį, tai krašto vidurį nusiaubė ir dar vis ramybės neduoda įvairūs gamtos prajovai.

Texas su savo platybe du mėnesius kentėjo nuo audrų, tornadų, potvynių. Oklahoma skendo liūtyse ir dar neseniai griuvo namai ir žuvo žmonės bei dešimtys milijonų dolerių nuostolių patirė Missouri bei iš dalies Illinois valstybės.

Pavasarijant, pamažu kalan-tis vasarai, gamtoje neramu. Neramu ir JAV politiniame gyvenime.

kiečių teismas jį išteisino. Dabar patys kinų saugumo valdininkai daro demonstrantų areštus, kurie buvo išėję iš ribų.

• Prancūzijos naująją vyriausybę sudaryti pavesa Rene Pleven, jau buvusiam ministeriu pirminku.

• Šiaurinėje Turkijos daly vėl pasikartojė stiprus žemės drebėjimas, pareikalavęs 53 žmonių gyvybių. Padaryta labai daug nuostolių.

• Sirijos apsaugos ministerijos oficialus kalbėtojas pranešė, kad Jordanija nutraukusi su Sirija turėtą karinę sutartį.

nime bei tarptautiniame santykiavime.

Ne tik gamtoje permainos

Prezidentas Eisenhoweris, žmogus, daug lemias „taika ar karas“ byloje, jau kelis kartus aistringai kreipėsi į savo tautiečius, prašydamas paremti jo valdžios numatytus bilionus krašto gynybos ir drauginių valstybių paramos reikalam. Tik paskutinėj šio mėnesio dienomis, šalia biudžetinių bėdų, daugiau suaktualėjo ir susitarimo su sovietais nusiginklavime reikalas.

JAV spaudoje vėl atsirado balsų apie tikrą ar tik tariamą silpną puses Kremliaus valdovų tarpe ir tuo pačiu metu šio krašto viešoji nuomonė buvo purto ma atidengus visas sukybes bei pinigų švaistymus darbo unių vadovų tarpe (Becko afėra...).

Kai sprausminiai lėktuvai iš JAV pasiekė Paryžiaus Le Bourget aerodromą per 6 valandas be sustojimo (koks skirtumas, prisiminus Lindbergo 33 val. skridimą 1927 metais!), tai per tą patį Atlantą, tik keleiviniu lėktuvu pas Eisenhowerį atakubėjo V. Vokietijos kancleris Adenaueris.

Pereitą sekmadienį jis turėjo svarbius pasitarimus prezidento ūkyje (Vokietijų suvienijimas, santykiai su sovietais paliešti pirmoje eilėje). O štai ateinantį

(Perkelta į 8 psl.)

Anglijos karalienė Elsbelta ir Danijos karalius Frederik. Elsbelta lankantis Kopenhagoje.

SVEIKINAME TAUTINĖS SAJUNGOS SEIMO DALYVIUS IR VILTIES DRAUGIJOS NARIUS ATVYKUSIUS Į CLEVELANDĄ!

